

ดอกไม้โบราณคดีไทย ชุด ๒ โดย บัณฑล ๒๗

๖ กุหลาบ

“สินสมุทรหยุดเก็บแก้วกาหลง   ถวายองค์พระบุตรีศรีสมร
นางเลือกเก็บอังกาบกุหลาบซ้อน   มาแซมจอนทัดหูกุมาร”

วรรณคดี : พระอภัยมณี

บทประพันธ์ : สุนทรภู่

“อโณทัยไตรตรัสจรัสแสง   กระจ่างแจ่มจ้าพุกกษาสวน
หอมดอกไม้หลายพรรณให้รัญจวน   เหมือนกลิ่นนวลน้ำกุหลาบซึ่งอาบทรง
ไอ้บุปผาสารพัดที่กลัดกลีบ   ดรินรุ่งริบบานงามไม่ห้ามทวง
ให้ชื่นชุ่มกุมรินสิ้นทั้งปวง   ได้ซาบทรงเสาวรสไม่อดอม”

วรรณคดี : นิราศพระประธม

บทประพันธ์ : สุนทรภู่

กุหลาบมอญ Rosa damascenda
ชื่อสามัญ ว่า Rose.Damask Rose
บ้างเรียก Pink/ Summer Damask Rose
มากประโยชน์ กำหนดนาม ลำมาตา

ไม้พุ่มบ้าน เบิกบานสดใส ในเมืองมอญ
พม่าตะวันออก เป็นประชากร ของหงสาว
สมเด็จพระนเรศวร มหาราช
คู่โยธยา ตราชื่อว่า กุหลาบมอญ

ดอกยี่สุ่น คู่ชื่อนี้ ที่ภาคกลาง
เผ่าเงี้ยวต่าง ต่างแตกต่าง กุหลาบดอก
คนสวนใหญ่ สวนสนใจ กุหลาบมอญ
ขยายพันธุ์ ง่ายทั้งตอน และปักชำ

กลีบดอกช่อน 30กลีบ บีบเป็นชิ้น
ยามดอกบาน กลิ่น8ชนิด เห็นแดงฉ่ำ
กลีบหอมหอม รัญจวนลิต พิศไม่งาม
เชิตลิตล้ำ อร่ามเรือง เพ็องรุสี

ดอกไม้ดี มีคุณค่า มหาศาล เป็นอาหาร ห่อน้ำหอม ย้อมกลีบสี
กลั่นน้ำมัน หอมระเหย เอ่ยความดี ไม่ถือน้ำ ต้อยเนื้อที่ มีไม่พอ

สถิตย์พันธ์ ธรรมสถิตย์

กุหลาบมอญ ช่อใหญ่ใบระดม ละเอียดใส
เปรียบแล้วไฉน ดุจดั่งดาว เจ้าแสนสวย
ไร้สิ่งเสริม เติมแต่งหนา หน้างอย
น้องสุดสวย ดั่งธรรมชาติ สะอาดตา

ยามกลีบแย้ม ดุจดั่งดาว เจ้าแย้มยิ้ม
ดูปราศพรหม งามเสน่ห์ เก่งริ๊งหนา
ยามพี่สั่งน้อง น้องละเหิน เงินพี่ยา
พี่เก็บมา ฝนถึงนี้ มีรู้คยา

แสนดีใจ ใยพินัย ไชยดีนัก
พี่บอกรัก รักจิตขม ใสใจหมาย
ได้เคยเคี้ยวเคี้ยว เต่างลมกลิ้ง ถึงเนื้อใน
สุขอันใด ในโลกนี้ มิเปรียบปาน

สุขไม่หนา ทอดานนั้นขี้ก ลักเป็นขม ได้เขยขม ใสใจรัก ใสครุสมาณ
น้องเปลี่ยนไป เห็นได้ชัด ตัดสัมพันธ์ ตัดพินัย มั่นเหตุ มีรู้ดี

กุหลาบมอญ ช่อใหญ่ พริกช่อน ใยงามงอน ช่อใหญ่นี้ ทั้งที่ปลื้ม
บอกรัก พี่นั้นหนา ไม่น่าปลื้ม ตั้งขยทิม เสียงนั้นก้อง น้องบอกมา

อันความจริง สิ่งนี้ พี่เพ่งรู้ ดุจดั่งขลุ่ย ขลุ่ยใส ภิรมย์หนา
ขยเบอริส น้องบอกนี้ พี่ขอลา จากน้องมา นำตาตก นรกายเอน

โกวิท ธีระโรจน์

กุหลาบมอญกลีบอ่อนช้อยเป็นร้อยกลีบ
เรียงร้อยสีแสนสวยระยงกลิ่นหอม
สีชมพูสดตัดสายงาช้างอ่อนดอม
ร้อยดวงดอมดมขมิ้นเกสรงาม

ชื่นชมพุดหวานแหว่งแหว่งวิบวับ
สวยระยับยามพิศลิตวาบหวาม
เหมือนเห็นสาวสวยสมขมิ้นทุกยาม
อยากจะให้ทราบบุญช้อยร้อยหัวใจ

ฉานนท์ ศรีวิสูตร

ฉมพณฐ์ สุภังภ๑ กุทลอบม๑ญ
พลัดค๑น๑๑น ย๑บ๑ไ๑ ไปแ๑๑ก๑บ
ก๑บ๑น๑น๑น๑ ร๑๑๑น๑ร๑ย๑ พ๑ร๑ร๑ษ๑ษ๑
ข๑ม๑พ๑ว๑บ๑ ล๑บ๑น๑น๑ พ๑น๑น๑น๑

ง๑ม๑น๑๑๑๑ ก๑ม๑ก๑ร๑น๑ ล๑ม๑น๑ก๑ล๑น๑
ใ๑ห๑๑๑๑ ก๑ล๑น๑ก๑ย๑ ค๑ล๑ย๑จ๑๑น๑
ข๑ม๑พ๑แ๑ย๑ม๑ ด๑ง๑แ๑ก๑ม๑ น๑๑๑๑๑๑
ค๑ร๑ค๑ล๑ย๑ค๑๑๑ พ๑น๑๑๑ด๑๑ย๑ กุทลอบง๑ม

กุศล คำเพราะ

กุทลอบม๑ญ๑น๑ร๑ก๑น๑น๑น๑น๑
ย๑ม๑ด๑ก๑บ๑น๑ล๑ว๑ย๑เว๑ด๑ด๑จ๑เ๑ด๑น๑ย๑
ท๑ง๑ล๑แ๑ด๑ง๑ข๑ว๑ข๑ม๑พ๑ห๑ร๑บ๑ร๑ะ๑ก๑ย๑
ย๑ม๑ข๑๑ ก๑ล๑ม๑ี๑น๑น๑ม๑๑ย๑ย๑ม๑ใ๑

ก๑ล๑น๑ด๑ก๑ม๑ย๑ย๑๑น๑น๑น๑น๑
ด๑ด๑ร๑ง๑ด๑ร๑พ๑ ใ๑ห๑๑๑น๑น๑
ก๑ล๑น๑จ๑๑ ๑๑ย๑๑๑ร๑ม๑ ๑น๑ค๑ร๑๑
ใ๑ห๑๑๑ ๑๑ล๑๑๑๑๑๑๑๑

อุตุพร สุธรรมปาภพรภ

กุกุทาบมอญอ้อหัวใจให้ทอมกรุ่น
คือยี่สิบแสนงามยามได้เห็น
ชมพุดอวยแถมขาตราจันทรเพ็ญ
เหมื่อนดังเป็นดอกลอจรรค์ทั้นฟ้ามา

ดอวยสมนามกุกุทาบมอญเจ้าช้อนกลีบ
วางเป็นลึบช้อนไฉ่ไฉ่ใบหนา
ยามพระพายพลี้อ่านละลานตา
ช้อนนาลากลั้นละลมพรมพราวใจ

ชมพุกุทาบมอญอ้อแม่เนื้ออ้อ
ทวนละมุนกรุ่นฤดีพิทล่งไหล
จะเก็บเจ้าแอบวางไฉ่กลางใจ
เหลือบรินโรมิให้ตอมยอมนพัตต์

เบรียบเจ้าเป็นแขนสาดพราวเด่นห้
ไม้ทั้นเหเร่รักมีตักดีตรี
ขอเพียงได้จงรักและรักดี
มอญช้อนฟ้ากายใจมันคง

อ้อช้อน น เดียงใหม่

กุหลาบมอญ อ่อนช้อยแยม แต่มใบเขียว
 หอมกรุ่นเขียว สีส้มพุด อ่อนช้อย
 ดอกกุหลาบช่อน ชะเง้อหา ตั้งตาคอย
 พุ่มน้อย คอยกุหลาบ กำขำใจ

ถึงท่าง ไกล ไปแคไหน ให้คิดถึง
 ยังติดตรึงใจอยู่ไม่รู้หาย
 หอมน้ำลอยดอกกุหลาบไม่วางวาย
 เหมือนรักสายสวาทกับกุหลาบมอญ

ศุภนิตา ณ หนองคาย

หอมกลิ่นกุหลาบมอญ
กำขำบช่อนชี้นนาตา
ดอยน้ำจืดอร่า
ดีมยั้งพาซึ่งขันทรอง

ตากแห้งกสิบดอกไว้
บุหงาไทยเลิศแดนศรีอง
หอมร่ำลำแตดอง
เชิยพุ่มพองปลุกกุหลาบมอญ

ดองพร เดชกุลาทอง

๗ กาหลง

“สินสมุทรหยุดเก็บแก้วกาหลง กวಾಯองค์พระบุตรศรีสมร
นางเลือกเก็บอังกาบกุหลาบซ้อน มาแซมจอนทัดหูให้กุมาร”

วรรณคดี : พระอภัยมณี
บทประพันธ์ : สุนทรภู่

“ตั้งแต่วแก้วกาหลง บานบุษบงส่งกลิ่นอาย
หอมอยู่ไม่รู้หาย คล้ายกลิ่นผ้าเจ้าตราตรู”

วรรณคดี : กาพย์เห่เรือ บทชมไม้
พระนิพนธ์ : เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์ (เจ้าฟ้ากุ้ง)

ดอกกาหลง *Bohinia acuminata*
ชื่อสามัญ ว่า *Snow orchid tree*
ไม้ในวงศ์ *Liguminosae*
ตระกูลถั่ว ท่อไทยนี้ มีมากมาย

ชื่อท้องถิ่น ดินไทย ใช้เรียกต่าง
ภาคกลาง เรียกส้มเสี้ยว เพ็ญหาได้
โยธินา นครศรี ที่ปักชำได้
ที่เชียงใหม่ เสี้ยวดอกขาว ภาคเหนือพบตาม

กาแฉะดูโต ชื่อไก่ตี ที่นรา
ไม้สูงค่า เข้ายาไทย หลายขนาน
ทานแก้ไข้ ไล่เสมหะ ละความดัน
แก้เลือดออก ตามโรฟัน ได้มันใจ

ดอกขาวใหญ่ ให้กลิ่นหอม ตมดอมดี
เขี้ยวขี้ มาลีประดับ ปรับสวนได้
ตัดยให้ดอก งามชะแฉ่ ดูแลสบาย
สมเป็นไม้ ให้ประจำ คุ้มวัดศตวรรษ

ดอกกาหลง สดสวยใจ ให้รักปรี่ วรรณคดี มีกล่าวไว้ ไม่สาบสูญ
ไม้โบราณ นานมา ค่าเพิ่มพูน ยังหอมกรุ่น กลิ่นขจรยาย ห่อนคลายรัก

สถิตย์พันธ์ ธรรมสถิตย์

ระบัต ไบ๋อ๋อน รั๋อนลอมพ๋าด คราอเมษา
คราณมา มีเนิ่นซำ กุซอใหม่
ห้ำกสิบซำอ่น ตอภทอม่อ๋อน ซอ่นซอภไ
นอละมัย ขาดใสในไพรพง

โยกาหลง เพลีนอญ่ดง หลงแห่งไหน
น่ำรักใคร่ งามพ่องพูด ดุจดั่งหงส์
โอบอุ้มเจ้า คู่บ้าน แล่งมันคง
เสริมรักสัจ พงศมิตร สนิทนาน

กุศล คำเพราะ

เจ้ากาหลง ตอภขาด พรานน้ำค้าง
ใบระบัต อยู่ข้างข้าง ดูข้างลดย
ทอม่อ๋อนอ๋อน ถวิลหา พาระทอย
ซำงรีนรอย ตอภขาดพราน น้าอใจขม

ศกุนตลา ณ หนองคาย

ดอกกาหลงหรือของโคขาวพราดะพร้าว
โดยดอวงค์ดอวงใสถูกใจแดน
ดูบริสุทธิผู้ด่งที่ด่งที่แดน
ทุกถิ่นแดนเห็นได้สบายตา

แม้แต่กาดดำขำเสื่อเห็น
เจ้ายังเด่นหลงไหลไฟฝันหา
ทั้งเพ็พรว้าวรื่ออื่อทุกครา
นี้แหละหนาคงที่มาชื่อกาหลง

อนันท์ ศรีวิสูตร

ดอกไม้อไทยเเมาช้เื่อว่ากาหลง
กาเจ้าหลงพงไพรหรือโรหนา
หรือเจ้าหลงสั่งใ้รับบอมา
จะไ้พาเพื่อนไปข้ดอด้ดอข้เเ

หรือว่ากาหลงไม้งามนี้
ด้ดอด้มีสิพิศุขข้ด้ดอข้เเ
อยากเขยขิตสนิทรักบักกลางเเ
เขาสั่งใ้ช้เื่อกาหลงด้ดอข้เเ

๑ ไร่รัตน์ ภาณุพานนท์

ไถ่กาหลง เจ้าเอ๋ย เคยพบหนอ
ดิถีตพระ๑๑ ดาหลั่ง ทั้งดิเหนา
ตะเลงพ่าย ไปรามเกียรติ์ เพียรดูเอา
เหวเรือเล่า เจ้าฟ้ากุ่ม คิ่งแคองาม

เหตุใดหนา กาหลงเล่า เจ้าสวดยนัก
งามพริ้มพักตร์ จักหาใคร ในโลกสาม
เปรียบกาหลง คงมิได้ ในเขตคาม
ยอดหญิงงาม นามระบือ ชื่อก่องไกล

น้องสวดยนัก พักตร์พริ้ง มิ่งสมร
ขนตาองอน ยามค่อนหนา หน้าหลงไหล
คือน้องไถ่ กิ่ง ดุจดันตรี ของพรานไพร
ต้องตาชาย ใยสรวรรค์ บั้นน้องนี้

ดวงตาน้อง นั้นเล่า เสร้าแกมชนิด
ยามเมื่อพิศ ติตตราตริง ชิ่งใจพิ
หน้าคันทา บริศนาเล่า น้องเสร้านี
สาเหตุมี พิษนี้หนอ ขอแบ่งปัน

ปากเจ้าอ้อม หน้ายิ้ม๑๑ อ่องดูบได้
เหตุไหน ปากข้างแดง แสงตาอัน
แดงธรรมชาติ สะอาดแท้ แม่อกตัน
พุ่มพวงถัน หน่นเนื้อน้อง ต้องตาชาย

ดูทรุดทรอง อดงค์เออ ช่างอ่อนแอ
เดินอาดแขน แอ่นระแ่น แมโหลมฉาย
สะโพกซ้าย ย้ายยัก ปักดาขย
เอยาคะใคร ได้ส้มปลั้ รัตริงนั้

ทนมไม่ไหว พักยหนอ ขอเออหน่อย เดินหน้าสู้เอย เข้าไปชิต ละกิดรัก
กลัดไปใย ขยตาสู่ออง บากร้องทัก น้เอองนารัก จริงแท้หนอ ขอขื่นนม

เจ้าฉินหน้า มามอง น้เอองทำเงิน ทำละเทิน เอียงเอาย ขยลุขลุยม
พูดตอบนั้ ฉั้นเอกแพบ แทบเป็นลม ขั้ระบม ตรมใจนั้ รักหญิงเทียม

...

จะกลัดใย **Urairat** ถนัดเล่า แนเอทางเรา เว้าไปโอด โปรดฟังฉั้น
เอย้า ไปนั้ก เทียบกับมิตร สถิตยพันธ์ พระเออารย ยกให้เขา เราต้อเออเอ

เมื่อฉั้นวาน ฉั้นนั้กท้อ หนอเราหนั้ สถิตยพันธ์ นั้แล้ว ทำเราหมอง
วาดกลอนร่าย ไม้ดอกรั้ ฉั้นแหล่มอง แทบนอกรออง ลงกับพิน ฉั้นพินใจ

เรื่อเฮฮ่า ลาระน้อย ค้อยฉั้นทัด ความถนัด อดเนนหนอ พอสู้ไหว
เบลิ้นนมาร่าย กลอนเพื่อเออ เรื่อจดอกรไม้ โหดไปไหม ฉั้นนั้นั้ก ตรักตรอองดู

คิดอีกที ดีจริงหนอ ขอบอกรกล่าว ฉั้นต้อเรา ได้ฝึกบ้อย ทรอขังหุ
ค้อยค้อยฝึก ค้อยสร้างลม บ่มเพาะดู แล้ดละรู้ ฉั้นนั้ฉั้น ฉั้นเป็นจริง

โกวิท ธีระโรจน์

ดอกกาหลงสีขาวยกย่องโดย
ให้ระดมกลิ่นหอมตลอด
ปรีศนาหรืออ่ากาหลง
การุ่มหลงหรือกาหลงจนหลงทาง

แก้วกาหลงชูช่อดอกออกปลายกิ่ง
งดงามยิ่งยกย่องที่อันนิจิตข้าง
ใบเจ้าเขียวเดี่ยวดั่งใบเรือเป็นทาง
ด้วยสีอย่างศัตถ์กาหลงพะวงใจ

ดอกกาหลงนั้นหนาคุณค่าหลาย
เป็นสมุนไพรทำยารักษาได้
ทั้งใบต้นดอกรากค่ามากมาย
ปัญญาไทยพัฒนาก้าวหน้าไกล

ให้ถือดอกกาหลงพะวงถึง
ยังติดตรึงกลิ่นเจ้าเข้ายอนไฉน
โรยระรินกลิ่นเจ้าหอมอันละม้าย
ไฉ่แก่อใจกาหลงคงไม่ลืม.

จรุพร สุวรรณปากแพรก

ไฉ่แก๋วตาดอกฟ้าแม่กาหลง
เจ้านั้นคงคู่ติมาจากสวรรค์
บริสุทธิ์เลิศล้ำวิไลด้วย
ข้างเหมื่อนพันสวรรค์มาจาฟ้าไกล

ดอกสีขาวยุติมาพันธุ์แสนผดุง
หอมละอองตรึงจิตคิดไหน
หลงกลิ่นเจ้าเฝ้าเพ้อละเมอใจ
อยากจะได้เฝ้าเคียงเพียงชั่วคืน

อัศวสิทธิ์ ณ เชียงใหม่

ดอกกาหลงสีขาวยุติมาพันธุ์
เลื่อมฉายรุจน์พรายพราวกลีบบางใส
โคนใบเขียวโค้งเด่นเป็นหัวใจ
เมื่อยามได้เพียงมองต๋องหลงรัก

ความรักนั้นมิค่าแต่อย่าหลง
ให้มันคงความดีด้วยศรีศักดิ์
จึงควรคู่ชูเชิดประเสริฐนัก
ขอปกป้องกาหลงบานบนลานใจ

ชูสิทธิ์ ณ เชียงใหม่

ดอกกาหลงสีขาวพราวปร่างใจ
หอมละไมชื่นในทักขิณี
แหม่มผมนั่งเฝ้าโดยสุดแดนโลกรี
เฝ้าจนยี่สิบสี่ชวจนจิตขม

ดองพร เดชกุลเทอ

๘ กระดิ่งงา

“เย็นพระพายชายเฉื่อยมาเรื่อยริน
หอมประกินช่อนชู้ดอกบุหงา
พอเบี่ยงบ่ายชายแสงสุริยา
สาริการ้องก้องสนั่นไพร

ฝูงนางนวลแบนนวลแล้วชวนพลอด
ขึ้นจับเจ้าเผ้ายอดไม้เรียงไผ่
ฝูงนกเข้าจับเขาไม้เตร่าใจ
เสียงดูลั่นท้วนไหวก้องวนา

เต้าโมงจับชะโงกมอง
มันกู่ก้องฟังเสียงสำเนียงจำ
นกกะลิงจับกิ่งกระดิ่งงา
เสียงกระทาชั้นก้องตะนองไพร”

วรรณคดี : ขุนช้างขุนแผน

ผู้ประพันธ์ : สุนทรภู่

“กระดังงาจำปาเทศ เหมือนเสด็จแดนสวรรค์
อินทราและเทวัญ ทุกช่อขึ้นมาชื่นชม

ขจรกลิ่นขจราย ธรรมบรรยายยิ่งนิยมน
ปรีดาสุขารมณฺ์ ดลสายระทมตรมทภัย

อัญชัญอัญชูลี บารมีที่สุกใส
พระรัตนตรัย เคลื่อนคล้อยไปในดงดา”

วรรณคดี : กาพย์เห่เรือ

บทประพันธ์ : นายฉันทน์ ข้าวิไล

เค้าโมงจับชะเงียมอง
มันกุ่มกุ่ม พังเสียว ลำเนียงลำ
นกกะลิง จับกิ่ง กระดังงา
เสียวกระทำ ชันกุ่ม คะนองไพร

กระดังงา *Cananga odorata*
ชื่อสามัญ *Cananga* บุปผาไลไล
วงศ์ *Annonaceae* มาลีไทย
งามไลไล คล้ายการะเวก เถกมวงตลอด

ชื่อท้องถิ่น กระดังงา ยะลาตริง
ภาคเหนืออ้าง สะบันงา อย่างลับสน
อินโดเรียก *Ilang-Ilang* รังมด
ฟิลิปปินส์เรียก สนใจเพรียก *Ylang-Ylang*

ดอกหอมตลอด เข้ายอนใจ ให้คุณค่า   เข้าตัวยา สมุนไพร ได้หลายอย่าง
สกัดเป็น หัวน้ำหอม กล่อมภาวังค์   สร้างพลัง จัดประสาท ชาติแกร่งดี

กระดังงา บุปผาไทย ส่องสายพันธุ์   ต้นเลื้อยพัน นั้นลิบวา สว่างศรี
พันธุ์ยืนต้น มงคดยัง ชื่อดังดี   บลูกไม้นี้ ที่หน้าบ้าน เบิกบานหทัย

ไม้โบราณ ทำนพานไว้ ได้แปดอย่าง   วรรณภาวี มีใจร้าย ร่ายกลอนให้
เหล่านักกลอน **คุณ** รุ่งแกใจ   วิธีไทย-ดอกไม้ไทย ไปคู่กัน

สถิตย์พันธ์ ธรรมสถิตย์

ปลูกกระดังงาไทย ไว้เป็นซุ้ม
เลื้อยเป็นกลุ่มเกาะกัน พันแน่นหนา
ใช้เหล็กตัดโครงสร้าง เป็นหลังคา
กาลเวลาผ่านไป ได้กลิ่นหอม

กระดังงาสงขลา เล็กกว่ามาก
ปลูกไม่ยากขึ้นได้ ใช้น้ำน้อย
อะดูแลเอาใจ ไม่ต้องบ่อย
ส่งกลิ่นน้อยกว่า กระดังงาไทย

ณรงค์ ศรีพรม

กระตังงา ไทยเหสีเองตติใใต้เระระรอย
กสิบเจ้ายัยดยม้วนเใยใใต้ตติแค้น
กสิบเจ้าหอยมัยมใจ ไปทัวแดน
ทัวเขตแดนทัวไทยเจ้า ไปมา

สรรพคุณเองเจ้านั้นมากมาย
บำรุงธาตุ ในร่างกายสบายหนา
ชูกำลังแก้เอนเพื่อยระเหี่ยกายา
แถมปรงเป็นยาหอยมัยมกาย

ทำน้ำมันหอยระเหี่ยเอยกิติ
ชัวยลดความตันทิมให้เหื่อตหาย
แก้ทำเองเสี่ยแก้หอยทิดก็สบาย
สรรพคุณเือกมากมายหลากหลายอัน

นอกจากนี้เ้าเ้าไว้ในบ้าน
จะชัวยด้านเสี่ยมตองโต้งตั้งนั้น
เ้าเ้าคนทัวไปเอยากได้พสัน
เพราะชัวยกันให้บ้านตั้งชัวเอยเอดี

อานนท์ ศรีวิสูตร

กระดังงาต้นสูงใหญ่ปลูกในบ้าน
ยามดอกบานหอมหวานชวนหลงใหล
ดกเต็มต้นกลิ่นฟุ้งจรุงใจ
ดมกวัด ไหวใบกิ่งก้านหักรานอง

กิ่งช่างเปราะฉริ่งนะกระดังงา
เปรียบพืชยามรักน่าไหลหลง
หวานละมุนอุ่นไอโอบอนงค์
แต่มีคนเห็นนานรักราญรอน

ดั่งพร เดชกุณฑล

ต้นเข้ามาหอมระยรินกลิ่นดอกไม้
กระดังงาหัวใจช่างหอมหนัก
เจ้าเลื้อยได้ตามซุ้มมีที่ประจักษ์
ช่างแสนรักเจ้าหนักกระดังงา

กระดังงาเขาว่าดั่งองุ่นไฟ
กลิ่นจะได้หอมหอมหอมหนา
สีดอกเหลืองแถมเขียวสดด้วยเขียวหนา
เป็นวาสนาได้ชมสั่ง กระดังงา

ศกุนตลา ณ หนองคาย

หอมเอยหอมตอกกระดังงา
ลอยลมมาพาให้ได้หลงใหล
กตื๋บตอกม่อนตุงเกสียอรั๊กบักกลางใจ
กลิ่นหอมไกลให้รัญญอนชอนจับจอบ

กระดังงา ไม่ม่งคตลใจให้
ปลุกเอาไว้เสริมพลังขี้ตังก้อง
เป็นสมุนไพรรักษาโรคปวดท้อง
และขับกรองปัสสาวะพลังแข็งแรง

รวมทั้ง โรคซึมเศร้าเหงา ในลิต
ลดความดันโลหิตพิษแผล่ง
แก้หอบหืดท้องเสียอ่อนเพลียแรง
สมตำแดงแค้นสูง ไปใช้ได้ดี

เป็นยาหอมแก้วิงเวียนปวดศีรษะเกล้า
ใช้รมเสื้อผ้าเช็ดไปให้สุขศรี
บำรุงประสาทธาตุกายสบายขี้วี
กระดังงา ไม่งามนี้มีคุณเอย

๑ ไร่รัตน์ ภาคधानนท์

ช่อกระดังงา อ่ำเรียง เคียงรื้อบ้าน
โหนดทะก้าน คราถมพัต ระเบิดช่อ
กลีบบิดพลัด ลีอโกว ไล่ลมคดอ
เห็ดอองออง หอมไชย งามดูรา

กลีบกระดังงา ลอยมา พารวยริน
ความสดชื่น คั่นกลีบ ดับเมื่อยล้า
เอมอารมณ์ หอมไม้ไทย เกินกว่าพรรณนา
ดูตระหา ไม้เทศ มาเทียบเคียง

แจกหญิงไทย ใสพิศุทธิ เกินมาลี
เลอเลิศที่ ใจกาย แลน้ำเสียว
พริ้งไพเราะ เสนาะไซริ ใครคดอเคียง
มิเอนเสียว ลาวชาติใด ไหนงามเกิน

กุศล คำเพราะ

กระดิ่งงา ลนไฟ ใยเจ้าเอ๋ย
ไฉนเลย คนเปรียบเล่า หน้าเร้าไหม
ดุจสตรี มีผ้าแล้ว แฉฉากไป
ข้างเปรียบได้ เหตุใดหนอ ขอถามมา

กระดิ่งงา ลนไฟ ให้อกัสน์หอม
คนดมดอม หอมเจ้านั้น สุขพรรษา
แล้วเหตุใด ใยเปรียบเทียบ กระดิ่งงา
กับภรรยา ที่ผ้าหน้าย ไกลบั้งอร

กระดิ่งงา ลนไฟนี้ มีปรากฏ
เขากำหนด ความหมายเด่น เป็นอักษร
ค้นหาได้ ใจฉันนี้ มีคำกลอน
มาทลอกทลอน ย้อนหยอกล้อเล่น เข่นเคยนี้

กระดิ่งงา ลนไฟ ความหมายนั้น
เขาเปรียบกัน กับผู้หญิง มีใจใคร
เคยผ่านชาย ได้เขยชม สมิถิต
นับว่ามี ประสพการณ์ นั้นเพียงพอ

สตรีนี้ มีข้อเด่น เช่นจะกล่าว
คนยังกล่าว เทียบไม่ได้ เรื่องใหญ่หนอ
หญิงผ่านชาย มาแล้วนั้น มันใจพอ
สิ่งใดหนอ ที่ชายชอบ หญิงตอบเรา

ทำงานบ้าน การมุ่ง ดูฝรั่งฝรั่ง
ไม่ยุ่งตั้ง ใจเฝ้า ตั้งกล่าว
ยามชายเหนื่อย เมื่อยปวด นวดให้เรา
โยนความเศร้า ทั้งนอกบ้าน ล้ำราญใจ

สรุปตาม ความหมาย ที่ให้
เป็นข้อดี ที่คนเปรียบ เทียบไว้ให้
เปรียบหญิงตั้ง กระดั่งงา ถ้ำนอนไฟ
ความหมายไซ้ไร ใจดีแท้ แน่จริงนั้น

อันสำนวน นั้นนั้น ครั้นเมื่อให้
กลับเพี้ยนไป ให้กลับสน คนมุ่งนั้น
กระดั่งงา ถ้ำนอนไฟ ใจคิดกัน
เรื่องเดียวอนั้น คือเก่งล้ำ เรื่องบนเตียง

โกวิท ธีรวิโรจน์

กระดังงาดอกไม้ไทยของเรา
เป็นไม้เลื้อยในวรรณคดีมีสี่เหลี่ยม
ดอกทั้งปีดอกไม้มีหัวเม็ด
อร่ามเรืองสวยดังกระดังงา

ดอกสี่เหลี่ยมขาวเรืองเหลืองอมเขียว
ไฟดอกเดี่ยวดอกเป็นช่อกระจุกหนา
กลีบดอกเรียวยาวมนชนิดบิดไปมา
กลีบกระดังงากลิ่นหอมรื่นเย็นชื่นใจ

ใบสี่เหลี่ยมเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ
รูปคล้ายกับองรีหัวใจ โคน
ปลายใบแหลมขอบใบเรียบมนโคนใบ
กระดังงาไทยใบยาวราวสี่สิบเซ็นต์

จะนิยมปลูกกระดังงาไว้หน้าบ้าน
ให้สีเหลืองสี่แฉกได้โดดเด่น

ให้ร่มรื่นชื่นบานดูขยับทุกขยับ
เหมือนดังเช่นการระเวกนภพภพกรวด

กระดังงานั้นหนาคุดค่าหลาย
เวียนศรีษะโรคหืดหอบหัวใจพอ

สมุนไพรรักษาโรคซึมเศร้าหมอง
คนไทยต้องปรบมือให้วิถีไทยจงเจริญ.

จรูพร สุวรรณปากแพรก

กระดังงา ไม้ไทย ใครก็รู้
แม่โถมตรู เหวลือองหนวด ขอนให้ฉัน
กระดังงา ถ้ำรณไฟ ใจแป้วปล้น
จิตใจฉัน ปล้นหลงเจ้า ฝ้าละเมอ

ไม้ดอภงาม ทรามเขย เลยนี้กรัก
เพ็งประลักษ์ ถัดองลิต คิตถึงเลมเอ
คิตถึงใคร คิตถึงเขา คิตถึงเวเอ
ดูขลับเอเอ แลนดูขลับัง กระดังงา

ศรีวัฒน์ สุวรรณ

หอมกลิ่นดอกกระดังงาชุ่มหน้าบ้าน
คิดถึงกาละเมื้อเป็นเด็กเล็กเล็กอยู่
พ่อปลุกให้เสื่อขยายคางามนำดู
ยามเย็นเด็ดดอกให้หนูไว้ดมดม

กระดังงาแฝงดอกแหมบอิงแอบต้น
ตั้งใจปลงเห็นงามความสวยสม
แต่ความหอมเย้ายวนล่อลวงหลวม
กรุ่นกลิ่นหอมหวานซึ่งตราตรึงใจ

กระดังงาเปรียบหญิงที่งามดีพร้อม
สวยและหอมชื่นชิวชวนฝันใฝ่
เป็นศรีเรือนแล่อ้างามนอกใน
คนอยู่ใกล้คนได้เห็นเป็นสุขจริง

บุษิรัตน์ ตรีศรี

กระดังงาหอมหวานนานกลิ่น
เมื่อแนบชิดตรึงทรึงดงยี่หวา
แนบกลิ่นเจ้าสวาทจิตชิดวิญญาณ
ยามนิทราเฝ้าฝันหวานละเมอ

กลิ่นขจรภมรมรินผืนคละเคล้า
หลงกลิ่นเจ้าเล่าโลมอยู่ละเมอ
ขจรพั่งอรุณใจให้ละเมอ
ฝันถึงเธอเพ้อรักปักใจ

กลิ่นเจ้าเอ๋ยเขยขึ้นแสนหา
เจ้าหอมกว่าด้วยไฟสนหรือไฉน
เปรียบเจ้ามีคุณค่าสจ่าด้วย
ดุจหัวใจขึ้นจิตนึกวันตร

อัฒชาติ ณ เชียงใหม่

๙ กะเม็ง

“ถึงห้วยอีร้าและย่าล่วนสายหยุด
ดอกนั้นสุดที่จะดกดูไสว
กะมองกะเม็งนมแมวเป็นแถวไป
ล่วนลูกไม้กลางป่าทั้งหว่าพลอง”

วรรณคดี : นิราศเมืองแกลง

ผู้ประพันธ์ : สุนทรภู่

ถึงห้องยี่สิบห้า และระย้า ล้วนสายหยุด
ดอกนั้นสุด ที่จะตก ดูใส
กะม่อ่ง กะเม็ง นมแม่อ เป็นแถมไป
ล่อนลูกไม้ กลางป่า ทั้งหัวพดอ (สุนทรภู่)

ดอกกะเม็ง *Eclipta prostrata.*
ชื่อสามัญ ขานว่า *False Daisy*
หรือ *White Head* วงศ์ *Asteraceae*
ชื่อท้องถิ่น หลายท้องถิ่น มีมากมาย

ทั้งกาเม็ง คัดเม็ง สันเหลี่ยมเงา   ฮ่องโหนดเจ้า เอ็กปักเจ้า บักอั้งเอย
บังก็เจ้า ฮ่อมเกียร หล้าลับ เอย   กาเม็งดัดเมียง ที่คุ้นเคย เจ้ายา ไทย

ไม้ล้มลุก ขนาดเล็ก แยกสองเพศ   ดีพิเศษ คือเพศเมีย ไม้เลื้อยหลาย
ดีเหลืออัน ผลรากต้น ดอกและใบ   รักษาตับ และ ไต กลายคินดี

ปรุงเป็นยา อายุวัฒนะ พละกำลัง   ขายชิงชัง ดั่งพื้งข้าง พลังหมี่
ปั้นลูกกลอน กินเดือนดับ ปรับกาย   แกรงเหลือที่ นารีภิรมณ์ เสพย์สมจริง

ช่วยรักษา ตับและไต ไล่อารพิษ   ช่วยพิชิต **HIV** ได้ดียิ่ง
สมุนไพร ไทยนี้ ข้างดีจริง   นับเป็นมิ่ง วรรณมาลี ที่ตรึงใจ

สถิตย์พันธ์ ธรรมสถิตย์

อันกะเม็งเราเล่นตั้งแต่เด็ก
เพราะยังเล็กซี้ไ รก็ไม่รู้
เล่นขายของเอาตุกร้อยมาลัยค์ทำต่างหู
ถายสร้อยร้อยข้อยกัน

วันหนึ่งเพื่อนข้างบ้านร้องปอดขา
คุณพ่อมาตำกะเม็งพอกขานั้น
เพื่อนมีหนองเป็นสิริมากัน
ไขก็พอันหายได้ไขกะเม็ง

ศกุนตลา ณ หนองคาย

กะเม็งตั๋อเม็ย เร็ยเส็๋อช รีมล้ำาร
แตกกึ่งกำน ฅโคนตัน สันเสอชใส
ดอกละ็กขาอ ฅาอวับ กัษชอกลใ
ใคร้นำไป ใให้เจ้า ฝั๋อตามดอม

อรรพคุณ อมุนไพร ใหญ่หลอองนัถ
เล็คพร้อมพัถตร รัถษาได้ ใฝ่ถนอม
หากถูกทั้ง คล้ำยสี่ง มีใครดอม
ต่างใฝ่ห้อม ยอมนให้ ยาสัันแทน

กะเม็งตั๋อผู้ งามทรู ดอกละ็กชอช
ริ่มล้ำาห้ช และซััน รัันงามแลน
ใบคายลัถ รากโคนตัน ทัันดินแดน
มีตุแคะน แทนยา ได้ หายโรครัษ

กุศล คำเพราะ

“ชายใจซึ้ง ดั่งฟ้ากว้าง พลังหมี”
เป็นเรื่องราวที่ ชายสนิท ทุกคนหน่อ
สถิตย์พันธ์ ทักกล่าววันนี้ ไม่วิว
ฉันนี้ก็อ ขมิขมัน มันใจหนัก

ถามอากู ดูอีกแล้ว เพื่อนแก้วเอ๋ย คนคุ้นเคย ถามได้ ใจสมัคร
ด้วยเราสอง น้องพี่ มีความรัก สนิทสมัคร สนิทสนม กลมเกลียดกัน

สรรพคุณ นั้นใจ ไฉนเล่า กะเม็งเจ้า มีมากหลาย ใครกล่าวนั้น
โดยสรุป ทั้งใบต้น ผลรากมัน ดอกด้วยนั้น มันใจได้ ในสรรพคุณ

อันประโยชน์ สารพัน นั้นมากเหลือ มีเหลือเพื่อ เหลือกล่าวได้ ใจอ้าวุ่น
ฉันอ่านดู อยู่นานหน่อ ขอขอบคุณ เพื่อนเกือบหมื่น บอกไว้แล้ว แล้วจริงนั้น

จะบอกใหม่ ไปใยนั้น มันข้าซาก แล่นลำบาก เหลือจะกล่าว เล่าต่อฉัน
ดูจากกลอน ของยอดมิตร สถิตย์พันธ์ แต่งไว้ฉัน อ่านไม่ยาก มากเกินพอ

สรรพคุณ ี่นใจ ฉันไม่สนิท ฉันนั้นคน ยอดชาย ขาดใจเหนือหน่อ
พลังชาย หาเพิ่มใส่ ไว้ให้พอ มีเหนือหน่อ ขอสุจริต คึกแหวะดี

ดอกกะเม็ง เจ่งจริงนั้น ฉันเชื่อแล้ว สรรพคุณแล้ว แจ่มเจ็ด ประเสริฐศรี
ใจฉันคึก ยามดีก็หน่อ ขอทำที่ เขกแข่งนี้ ให้ระบม ช่มใจเรา

ล้มไปหน่อ ใจทำนั้น เมื่อฉันคึก จะทำคึก กับผู้ใด ใยฉันเขลา
ฉันตีภาพ เกิดนานแล้ว แถวบ้านเรา ต่องนอนเศร้า เหงาตั้งเดิม เคลิ้มให้พอ

โกวิท ธีระโรจน์

ดอกสีขาวน้อย่นอัยร้อยสายร้อย
กะเม็งห้าร้อยรอบคอดัดดอกเล่น
ของใครจะร้อยกว่าไข่ประเด็น
เด็กเด็กเห็นเช่นเพชรพราวแวววับตา

ยากะเม็งตำรับไทยให้หลายหลาก
มีคุณมากศึกษาไว้ได้รักษา
โง่กโง่เขลาตพอกแผลสดห้ามเลือดหนา
ทั้งเป็นยาแก้หลายโรคมีไขศรัย

๑๑๑พร เดชกุลทอง

ดอกระเม็งแข็งตั้งตั้งนั่งคิด
มโนพิศขอเห็นใจไม่ว่าหนา
ดอกระเม็งที่เคยเห็นตามคันทนา
ชูช่อทำลมนพนททกขใจ

พอจำได้กระเม็งดอกลีกลา
ก้านช่อยาวใบเรียงเรียงดีเชียวใส
สวนดอกล้นหนาได้มีกลิ่นหอมไม่
หาใครเด็ดมาดอมย์อมไม่มี

กระเม็งทำละเป็นเช่นดอกลีลา
ที่ถูกราวว่าตำต่อยด้อยราศี
ถูกผู้คนเดินเข้าค้ำบดยำย
เป็นเช่นนี้ไถ่กระเม็งนำเห็นใจ

มาอันนี้รู้ดีว่าเข้าใจผิด
ไข่น้อยนิดดอกระเม็งแจ่มแคไหน
ใบต้นรากมากสรรพคุณยาสมุนไพร
วิถีไทยตั้งยกให้ในกระเม็ง

อุรุพร สุวรรณปากแพรก

กะเม็ง คัดเม็ง บังก็เข้าหรือหญ้าด้บ
เป็นไม้ที่มีสรรพคุณหลาย
บำรุง ไตแก้บิดมูกเลือดถ่าย
อีกเสวยกายทั้งตับไตลำไส้ปอด

ต้นกะเม็งเป็นไม้ล้มลุกนะ
ขนาดจะเล็กและเล็้อยตามพื้นที่
ต้นไปใกล้หรือไกล ได้ตลอด
โดยเกี่ยวอกอดสี้งต่างต่างอย่างมั่นคง

สรรพคุณนั้นดีที่ต้นให้
บำรุงอวัยวะเพศคนหลง
ชวยสั่งเสริมเต็มพลังที่ปลดปลง
ให้ดำรงคงอยู่ได้สบายเลย

ดอกสีขาวพราวพราวข้างสายได้
มองที่ไร่ไร่แฉนแมนเฉย
ว่าดอกเข้าสายงามล้ำสั่งเลย
กะเม็งเอ๋ยอยากเขยเข้าเคล้ำเคสัยคด

อานนท์ ศรีวิสูตร

ดอกระเม็งแข็งตั้งตั้งนั่งคิด
มโนพิศขอเห็นใจไม่ว่างหา
ดอกระเม็งที่เคยเห็นตามคันทนา
ขุขะทำลมนพนททุกขใจ

พอจำได้กระเม็งดอกลีกลา
ก้านข่อยยาใบเรียงเรียงดีเชียวใส
สวนดอกลั่นหาได้มีกลิ่นหอมไม่
หาไม้ใครเด็ดมาดอชมย์อมไม้มี

กระเม็งทำละเป็นเช่นดอหญ้า
ที่ถูกรวดว่าต่ำต้อยด้อยราศรี
ถูกผู้คนเดินเข้าค้ำบดยำยัย
เป็นเช่นนี้ไถ่กระเม็งน่าเห็นใจ

มาอันนี้รู้ดีว่าเข้าใจผิด
ใจนี้ขอยึดดอกระเม็งแจ้งแค่ไหน
ใบต้นรากมากสรรพคุณยาสมุนไพร
วิถีไทยตั้งยกให้ในกระเม็ง

อุทิศ อุทิศปากแพรก

ดอกกะเม็ง ชูช่อยอด ขาวบนเหนืออง
ฟ่องฟูเฟื่อง ไม้มากาง ข้างซ้ายใส
ดอกน้อยนิด ให้ครุ่นคิด พืชใจ
ช่อกมอบให้ แทนชีวิต พืชทรง

ดอกกะเม็ง มอบให้ไว้ แทนใจข้า
ความสุขหนา ความสุขใจ อันใหญ่หลวง
มอบกะเม็ง ให้เธอไว้ ใจทั้งดวง
สั่งแทนทอง รอมแนบไว้ ในกะเม็ง

ศรีวัฒน์ สุวรรณ

เห็นกะเม็งดอกน้อยพลอยนึกถึง
ว่าครั้งหนึ่งเคยไปเดินที่ขำขบ
ดอกกะเม็งขึ้นบานละลานตา
เธอเก็บมาขึ้นให้แสบกายใจ

กะเม็งน้อยดอกจ้อยกระวีริศ
ยังทำลิตฉันให้บานลัดไส
แม้คืนวันผันผ่านนานเพียงใด
ฉันยังจำกะเม็งได้ไม่มีลืม

๑ ไร่รัตน์ ภาดิกานนท์

